

Mercè Durfort i l'Institut d'Estudis Catalans

Vaig conèixer la Mercè Durfort quan jo era estudiant de la carrera de ciències biològiques, durant la dècada de 1960, i ella era ajudant del professor que impartia l'assignatura d'histologia, el doctor Lluís Vallmitjana, un savi en el seu camp, però que, a criteri meu i de molts dels companys de carrera, feia unes classes difícils de seguir. La Mercè Durfort «[n]o només era tot el contrari d'en Vallmitjana: les seves explicacions, principalment a les pràctiques, eren entenedores, i hom tenia la sensació que es preocupava pels estudiants. Sobretot era molt bonica i jove, molt propera en edat als estudiants, i ens captivava tant per com ensenyava com per la seva mera presència a l'aula o al laboratori» (Ros, 2016). En un capítol del llibre referenciat recullo diferents aspectes de la vida universitària i acadèmica de la Mercè; aquí, però, em centraré en el seu pas per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), tal com jo el recordo.

Uns anys més tard, també jo ingressava al claustre de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (UB) com a professor ajudant de classes pràctiques, i les nostres vides acadèmiques seguien camins paral·lels, encara que la Mercè sempre em portà un cert avantatge temporal: ella llegí la seva tesi doctoral el 1973, el mateix any que jo la meva; esdevingué catedràtica de biologia cel·lular el 1985 (jo d'ecologia el 1983) i va ingressar a l'IEC el 1989 (jo ho vaig fer el 1990), ambdós a la Secció de Ciències Biològiques. Fou la segona dona a ingressar a l'IEC, després de Creu Casas. Fou també presidenta de la Secció de Ciències Biològiques entre 1994 i 2000.

Tal com comentava el 2016:

Aquesta Secció està formada per una vintena llarga de metges i biòlegs [...], que han estat triats pels seus mèrits científics i per altres qualitats, com l'amor a la llengua [...]. Vull dir que, generalment, els membres de la Secció ja tenim una certa edat, tenim les nostres manies i la feina gairebé acumulada

en altres llocs: universitats i centres de recerca. Doncs la Mercè, al llarg del seu mandat com a presidenta de la Secció, i entre moltes altres coses bones [...], va encomanar a una colla d'acadèmics no diré que indolents, però sí capficats en les seves cabòries, la necessitat d'agilitar les activitats acadèmiques de la Secció, les publicacions, la recerca, les conferències, de fer una mica de vida social [...].

No és gens estrany, perquè la Mercè acadèmica no feia altra cosa que dur a l'Institut d'Estudis Catalans el tarannà bonhomíós però també enèrgic, rigorós i alhora molt humà, universitari i familiar, que tots coneixem de la Mercè professora i companya de fatigues universitàries. Espero, per al bé de la Universitat, de la Facultat i de l'IEC, que com a professora jubilada i emèrita i com a membre emèrit de l'Institut seguirà fent el que sempre ha fet i que contínuament ens recorda: que, a més (i abans) de científics, som persones. (Ros, 2016)

Entre els aspectes, diguem-ne, socials que Mercè Durfort va implantar a la Secció de Ciències Biològiques figuraven el repartiment de bombons o de caramels en les sessions ordinàries (la categoria dels dolços creixia si hom celebrava alguna festa com Sant Jordi). I això no només passava en les reunions mensuals de la Secció, sinó també en les reunions del Consell Permanent de l'Institut, al qual la Mercè assistia com a presidenta de la Secció de Ciències Biològiques. Recordo que, quan jo era president de l'IEC, en més d'una ocasió, i abans d'alguna reunió de l'equip de presidència, i sense venir a compte de cap esdeveniment festiu, la Mercè ens visitava a la sala de reunions i amb un breu comentari («per tal que els afers seriosos que tractareu no us amarguegin» o una cosa similar) ens obsequiava amb una capsa de bombons o amb pastissos deliciosos.

També promogué les fotografies de grup dels membres de la Secció, que es feren per primer cop (i en anys successius) quan ella n'era presidenta. Indirectament, això obligava els membres a assistir a la reunió de la Secció en la qual es faria la fotografia. Alguns membres molt enfeïnats només els veiem en aquelles ocasions...

En els seus dos mandats com a presidenta m'oferí el càrrec de tresorer de la Secció, que vaig acceptar; però em digué que seria un càrrec «honorífic», sense feina real. Efectivament, la presidenta de la Secció, amb o sense els altres membres de l'equip de presidència, era qui s'encarregava de demanar més recursos a la gerència de l'IEC i a distribuir els de la Secció. No em dolgué mai aquesta assumpció per part de la Mercè de les «meves» funcions administratives, perquè les resolía força millor del que jo ho hauria fet.

Sense deixar de banda els aspectes acadèmics que són la vida normal de les seccions de l'IEC, sovint la Mercè plantejava, per al seu debat eventual en les reunions, temes socials que ella creia (i jo i altres membres hi coincidíem) que calia no oblidar. També va ser ella qui va promoure una relació més intensa entre les diferents

seccions de l'IEC, en especial, amb la secció germana de Ciències i Tecnologia; puc dir el mateix en relació amb la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (RACAB), que comparteix alguns membres amb l'IEC, entre els quals, la Mercè.

L'activitat de la Mercè a l'IEC no es limità a la Secció de Ciències Biològiques. Intervenia activament en els plens de l'Institut i, generalment, reclamava actuacions que ella considerava necessàries, dins i fora de l'Institut. Fou ella la primera a denunciar el disbarat arquitectònic que l'Ajuntament de Barcelona havia acordat afegir a la façana del Liceu (altres instàncies de l'IEC s'hi afegiren i, finalment, el 2016, l'Institut emeté un informe que desaconsellava l'actuació municipal. En l'haver de les intervencions de la Mercè a l'IEC, recordo almenys dues conferències, una de les quals, dictada en un ple de l'Institut, dedicades a divulgar les bel·leses de la natura, acompanyades de magnífiques imatges macro- i microscòpiques (la majoria, fetes per ella) i el seu significat.

Mercè Durfort fou la coordinadora i impulsora del projecte *Galeria de científics catalans*; actualment, *Galeria biogràfica de la ciència i la tècnica catalanes* (<https://scbscientifics.iec.cat/>), perquè estava convençuda que molts d'aquests científics no eren tractats com es mereixien en enciclopèdies diverses i en la Viquipèdia.

Quan penso que la Mercè combinava aquesta activitat a l'IEC amb altres de semblants a la RACAB i a l'Acadèmia de Medicina, a banda de les seves obligacions universitàries (recerca, docència, gestió i moltes més, tal com s'explica en altres apartats d'aquest volum), em sorprèn que pogués fer tantes coses alhora i tan bé. Això només s'explica per una ferma voluntat de treball, una gran dedicació a la ciència i a la cultura, i, si se'm permet el comentari, que no voldria que fos considerat masclista, perquè la Mercè, que no tingué fills propis, abocava als seus estudiants i doctorands l'amor i la dedicació que una mare ofereix a la mainada pròpia.

Mercè Durfort fou un exemple per als membres de l'IEC, com ho fou per als estudiants i professors de la UB. La recordaré sempre.

REFERÈNCIA CITADA

Ros, J. D. (2016). «Mercè Durfort, universitària». A: *La saviesa combinada: Reflexions sobre ecologia i altres ciències*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

JOANDOMÈNEC ROS
Catedràtic d'ecologia de la Facultat de Biologia,
Universitat de Barcelona (1986-2016).
President de l'Institut d'Estudis Catalans (2005-2021)